

Stan de Jong

# **Mr. Hiddema in de politiek**

2018 Prometheus Amsterdam

© 2018 Stan de Jong

Omslagontwerp DPS Design & Prepress Studio

Foto omslag Marco Bakker

Lithografie afbeeldingen Bert van der Horst, BFC, Amersfoort

Zetwerk Mat-Zet bv, Soest

[www.uitgeverijprometheus.nl](http://www.uitgeverijprometheus.nl)

ISBN 978 90 446 40663

## Proloog

Een zwarte taxi wurmt zich een weg door het Amsterdamse grachtenstelsel en stopt bij een statig pand aan de Herengracht. Uit de taxi stapt Caroline Dauphin, *personal assistant*, en zij trekt aan de bel. Ze is gekleed in een stevige beige jas waarop FORUM VOOR DEMOCRATIE staat. Op de achterbank van de taxi liggen meer stevige partijjassen en zit medewerker Robert Baljeu, die werkzaam is in ‘het keldertje’, zoals het partijkantoor door intimi wordt genoemd.

Op de gevel van het grachtenpand prijkt nog altijd het naambord HIDDEMA ADVOCATEN, al heeft de bekende strafpleiter zijn praktijk grotendeels onttakeld sinds hij in de politiek zit. Dan komt de volksvertegenwoordiger naar buiten gelopen, gekleed in een camel jas, de kraag omhoog, een shawl met bijpassende geel-bruine motieven zwierig om de hals geknoopt – er is natuurlijk geen sprake van dat Theo Hiddema zich in een uniform van de partij zal hijsen.

Het is 28 februari 2018, rond twaalf uur 's middags, het vriest dat het kraakt. Uitgerekend vandaag zal Forum voor Democratie, kortweg FVD, op straat campagne voeren voor de gemeenteraadsverkiezingen die over krap een maand plaatsvinden. Amsterdam is de enige gemeente waar de veelbesproken partij meedoet. De bedoeling is dat de partijtoppers in tuktuks door de hoofdstad tuffen, HEMA-worsten uitdelen en met het volk in contact treden. En dat op de koudste 28 februari die meteorologen ooit hebben gemeten.

‘Het is allemaal de schuld van Henk de Tank,’ lacht Caroline, als het gezelschap heeft plaatsgenomen in de taxi. Henk de Tank is Henk Otten, penningmeester en medeoprichter van FVD, die blijkbaar aan de basis van de campagnestunt met de tuktuks heeft gestaan. Vanaf een berg in Oostenrijk, waar hij vakantie houdt, bemoeit ook partijvoorlichter Jeroen de Vries zich met de gang van zaken. Frontman Thierry Baudet zal later aansluiten.

‘Wat een dynamiek,’ zegt Hiddema ironisch als we op het Leidseplein arriveren. De politicus-advocaat had aangekondigd ‘juichende mensenmassa’s’ te verwachten. In werkelijkheid staan twee mensen te wachten. Het blijkt een cameraploegje van *Nieuwsuur*, dat nog zal worden aangevuld met een derde persoon. De crew van *Nieuwsuur* is er om een item te draaien ‘in een serie’ over de gemeenteraadsverkiezingen. ‘Hoi mijnheer Hiddema, kent u me nog, we hebben elkaar wel eens

ontmoet,' zegt de verslaggeefster poeslief. Het zal een voor FVD vernietigend item worden.

We lopen café-brasserie Stadsschouwburg binnen om ons te warmen aan een kop koffie. De op 1 april 1944 aan de Friese waddenkust geboren Theo Upt Hiddema is overduidelijk in een jolige bui: 'Maak plaats voor de volksmenner!' zegt hij bij de entree.

Op dat moment arriveren de tuktuks, met partijleider en fractievoorzitter Thierry Baudet (door Hiddema ook wel De Grote Roerganger of Onze Geliefde Leider genoemd) en Annabel Nanninga, lijsttrekker in Amsterdam en gevreesd columniste. Samen met 'de nummer twee in Amsterdam' Yernaz Ramautarsing voert de in een blauwe jurk gestoken Nanninga de campagne in de hoofdstad aan. Ramautarsing staat al weken onder druk. In een interview heeft hij een verband gelegd tussen volkeren en IQ; sinds dat vraaggesprek is opgerakeld, wordt de partij achtervolgd door beschuldigingen van racisme.

Of dat nog niet voldoende ellende is, is er gerommel binnen het partijkader. Begin februari zijn partijadviseur Robert de Haze Winkelman en Betty Jo Wevers – beiden ex-VVD – uit de partij gegooid omdat ze 'door dreigementen en kwaadsprekerij', aldus een persbericht van FVD, 'de partij trachtten over te nemen'. Het paar zelf stelt het gebrek aan interne democratie aan de kaak te hebben willen stellen. Een week erna stapte landmachtkapitein Susan Teunissen op, die op plek drie op

de kieslijst voor de Tweede Kamer stond. En deze maand zijn nog drie volgens de media 'kritische partijprominenten' geroyeerd. Dat FVD en Hiddema bij dit alles een ander verhaal hebben, zal niemand verbazen en komt nog uitgebreid aan de orde in dit boek.

Veel invloed op de aantrekkingskracht van FVD op de kiezers lijkt het gekrakeel niet te hebben. Een dag voor de campagne in Amsterdam heeft *EenVandaag* gepeild dat FVD 'na een tumultueuze maand' nog steeds twaalf virtuele zetels in de Tweede Kamer telt. 'Nog geen schrammetje voor Baudet,' concludeert het nieuwsprogramma.

Op deze dag draait alles om de gemeenteraadsverkiezingen in de hoofdstad. 'Wij gaan het doen' luidt de slogan in de FVD-folders. De partij wil 'daadkracht in het stadsbestuur', 'veel meer woningen naar de werkende middenklasse en snel ook', 'het onderwijs van een kwaliteitsimpuls voorzien door middel van vrije schoolkeuze, kleinere klassen en een betere beloning van docenten' en 'een keiharde aanpak van de criminaliteit door duizend agenten erbij'. Achter elk standpunt staat een uitroepeten.

In 'het linkse bolwerk' Amsterdam zijn de reacties niet over de hele linie positief. Maar Baudet c.s. blijven tomeloos enthousiast. De karavaan verplaatst zich naar het Spui, waar warme worst wordt uitgedeeld, folders worden verspreid en gesprekken worden aangegaan met het kiezersvolk. Een uur later is het tijd voor een

laatste fotoshoot en karren de tuktuks er weer vandoor.

Een deel van de groep blijft achter en gaat naar café de Zwart, niet geheel toevallig de stamkroeg van Theo Hiddema. Al snel isoleert Hiddema zich van de rest, bestelt een glaasje port en gaat in een hoek van de bar de krant lezen. Henk Otten neemt plaats op een kruk en vertelt de geschiedenis van FVD in vogelvlucht, ‘vóór Theo bij de partij betrokken raakte; het is belangrijk dat je die historie kent’.

Het startpunt is maandag 1 juni 2015, in het Amsterdamse hotel De L’Europe, waar FVD tijdens een event werd gelanceerd. Op dat moment was FVD nog ‘een onafhankelijke, niet aan de politiek gebonden denktank’. De datum had grote symbolische waarde: exact tien jaar ervoor kon de Nederlandse bevolking zich voor het eerst uitspreken in een referendum, en wel over de Europese grondwet, die van de voorstanders geen grondwet mocht worden genoemd, maar het wel wás. Meer dan 61 procent van de stemmers sprak zich tegen de Europese grondwet uit. Maar met de uitslag werd door het kabinet niets gedaan.

Tien jaar erna sprak Baudet in hotel De L’Europe de woorden: ‘Wij willen onze democratie terug, wij willen ons geld terug, wij willen ons land terug.’ Daarnaast zei hij: ‘Wij willen geen politieke partij beginnen, wij geloven niet in het politieke geharrewar.’ Het zou geheel anders lopen...

Het event was ‘een groot succes’, zegt Otten. ‘Ik kan me herinneren dat we dodelijk vermoeid waren en geweldig trots dat we het hadden georganiseerd. Nu organiseren we zoiets in een halve dag.’

Onvrede sluimerde al langer bij Otten, afgestudeerd econoom en jurist, maar een aantal gebeurtenissen tijdens het kabinet-Rutte II versterkte dat gevoel. ‘Nederland zat in een diepe crisis, die door Rutte werd verergerd door de verkeerde maatregelen te nemen, namelijk de belastingen verhogen, omdat hij per se de 3 procent begrotingsnorm, die was opgelegd door Brussel, wilde halen. We gleden daardoor, vergeleken met andere landen, verder af. Ook het gehannes van de premier rond de stoffelijke overschotten van de MH17-slachtoffers irriteerde me mateloos. Ik dacht: wat een slappe zak.’

Internetondernemer Rob Rooker, een vriend van Henk, werd erbij gehaald als technische man. Samen met Baudet vormde dit driemanschap het eerste bestuur van FVD (en bij het ter perse gaan van dit boek trouwens ook het huidige bestuur). Van meet af aan leefde het besef dat social media krachtige instrumenten zijn om de doelgroep te bereiken en te bedienen. Otten: ‘Ik noem ons wel eens gekscherend een mediabedrijf met een politieke tak.’

Een onderwerp waar FVD al snel de pijlen op richtte, was de associatieovereenkomst tussen de Europese Unie en Oekraïne. Een overeenkomst waar men tegen was. Op 1 juli 2015 was de Wet Raadgevend Referen-



dum in werking getreden, waardoor kiezers een onderwerp konden voorleggen voor een referendum. De associatieovereenkomst met Oekraïne bleek referendabel en door de website GeenStijl (onder de naam GeenPeil) en FVD werd campagne gevoerd om het verdrag voor te leggen aan de bevolking. In september van dat jaar werden de benodigde 300.000 handtekeningen ruimschoots binnengehaald. De tegencampagne trok veel aandacht. Otten: ‘We bereikten alleen in de week voor het referendum al vier miljoen bezoekers op Facebook.’

Op 6 april 2016 kon de burger naar het stemhokje; 61 procent van de kiezers stemde tegen het associatieverdrag. Toeval of niet, een even hoog percentage had in 2005 tegen de Europese grondwet gestemd. De geschiedenis herhaalde zich ook in een ander opzicht: met de uitslag werd door de politiek niets gedaan.

In de zomer van 2016 werden daarom intern gesprekken gevoerd om FVD, min of meer tegen wil en dank, om te vormen van denktank tot politieke partij. Democratische vernieuwing kon alleen, zo was uit de referenda gebleken, ‘door het systeem van binnenuit te hervormen’.

Aldus geschiedde. Op zondag 25 september 2016, om zeven uur ’s ochtends, werd de partij gelanceerd. Bewust op die dag en op dat tijdstip. Henk Otten denkt over dergelijke zaken na. ‘Zondags heeft onze achterban de tijd, doordeweeks werkt men gewoon. Bovendien is het een nieuwsluwe dag. Op die eerste dag kre-

gen we meteen vijfhonderd leden.’

Otten bestelt twee witte wijn en een portie ossenworst en vervolgt zijn verhaal. FVD was niet de enige nieuwkomer in het politieke landschap. Jan Roos, die zich met GeenPeil had ingezet tegen het associatieverdrag, werd als lijsttrekker gerekruteerd door VNL, een afsplitsing van de PVV. Journalist Jan Dijkgraaf mocht voor GeenPeil de verkiezingskar trekken. Alle drie de partijen maakten zich op voor de landelijke verkiezingen in maart 2017.

Volgens Otten werd ‘het frame’ in de media gecreëerd dat een versplintering op rechts plaatsvond. ‘We werden de hele tijd met Jan Roos geassocieerd, door *De Telegraaf* zelfs bewust. Ik zat een keer bij een Thai te eten en daar waren de kopstukken van *De Telegraaf* in overleg. Ik kon ze letterlijk verstaan. Ze zeiden: “Jan Roos gaan we steunen, met Thierry Baudet hebben we niks.” Waarom dat zo was, is me altijd een raadsel gebleven.’

Zelf heeft Otten nimmer getwijfeld aan Baudet. Het ergert hem als men stelt dat FVD ‘uit het niets’ is opgekomen. ‘We waren online al groot voordat we een politieke partij werden.’

Geschikte mensen vinden voor de Tweede Kamerverkiezingen was het volgende punt. De (inmiddels geroeyerde) De Haze Winkelman voerde gesprekken met kandidaten. ‘Hij heeft ons daarmee echt geholpen,’ geeft Otten ruitertlijk toe, ‘als Baudet zelf die gesprekken had gevoerd en kandidaten zou hebben afgewezen, had je

gezeur in de tent gekregen.’ Zo bestaat er ook een rolverdeling tussen Baudet en Otten. ‘Baudet is de *good cop*, ik ben de *bad cop*. Dat is min of meer zo ontstaan in onze samenwerking.’

*Enter* Theo Hiddema. Op een donderdagavond eind december 2016 ging Baudet naar Hiddema en haalde hem over zich op de kieslijst te laten zetten. Hiddema ging akkoord, stelde slechts één eis: hij wilde op nummer twee op de kieslijst – uitgerekend de plek waarop Otten stond. Laatstgenoemde ging meteen akkoord. ‘Ik zei tegen Thierry: “Zet mij maar op nummer vier. Het gaat mij niet om mijn persoonlijk belang, maar om het landsbelang, we moeten zo veel mogelijk stemmen halen.”’ Uit de peilingen bleek het binnenhalen van Hiddema een goede zet. ‘Hiddema doet het ongelooflijk goed online,’ zegt Otten.

De rest is geschiedenis. In maart 2017 veroverde FVD twee zetels in de Tweede Kamer. Een verkiezingsuitslag die Otten overigens licht teleurstelde. Hij analyseert: ‘Een paar dagen voor de verkiezingsdag had je de rellen met Turkse Nederlanders, die in Rotterdam protesteerden, omdat de burgemeester een Turkse minister het land had uitgezet. Dat liep vreselijk uit de hand. De gebeurtenis leek ons in de kaart te spelen, maar de vvd ging er met de zetels vandoor. De gedachte bij veel kiezers zal zijn geweest: help, Wilders wordt de grootste, laten we maar op Rutte stemmen. Ik denk dat ook veel potentiële FVD-kiezers toen op het laatste moment

– met tegenzin – op Rutte hebben gestemd. Dat hebben we onderschat.’ Achteraf is het een blessing in disguise geweest dat ‘slechts’ twee zetels werden bemachtigd. Anders was het gesteggel in de partij wellicht op de Kamerbankjes overgeslagen. Nu kan men ‘gecontroleerd uitbouwen’.

Eigenlijk is Otten altijd in de rush van de verkiezingen gebleven. ‘Het is heel hard werken.’ Daar betaalt hij een prijs voor. ‘Mijn twee kinderen zie ik helaas te weinig,’ besluit hij. We nemen afscheid. Otten loopt nog even naar de overkant, naar café Hoppe.

Het hoofdpersonage van dit boek, Theo Hiddema, is dan al geruime tijd ervoor met stille trom vertrokken. Een dag eerder hebben we ons tweede gesprek gevoerd, althans in de cyclus van dít boek. In 2013 en 2014 sprak ik Hiddema vaak, tientallen uren zelfs, wat uitmondde in de biografie *Mr. Hiddema. Strafpleiter, dandy, dwarsligger*. Het boek ging over zijn jeugd jaren in het Friese Holwerd, over zijn familie die had gecollaboreerd in de Tweede Wereldoorlog, over de tijd dat hij bij Max Moszkowicz stage liep en werkte (met wie hij een knetterende ruzie kreeg) en over de vele opmerkelijke strafzaken die hij, soms op onorthodoxe wijze, had gevoerd.

Dat Hiddema een brede maatschappelijke belangstelling had en de politiek op de voet volgde, was mij bekend. In de biografie vertelde hij over zijn bewondering voor de politici Geert Wilders en Pim Fortuyn, wier op-

vattingen hij grotendeels deelde. Maar een politieke carrière leek mij niet voor de hand liggend. Hiddema is een solist pur sang, elke vorm van groepsdwang is hem een gruwel, op schouderklopjes van idolate partijleden zit hij niet te wachten. Over een mogelijke loopbaan als parlementariër of minister zei hij ooit: ‘Dat moet ik mezelf en anderen niet aandoen.’

Wie mij dus in september 2014 bij de feestelijke presentatie van Hiddema’s biografie in het Koninklijk Instituut voor de Tropen, waar vrienden als Guus Hiddink en Maarten Spanjer acte de présence gaven, had verteld dat Hiddema drie jaar later in de Tweede Kamer zou zitten, had ik krankjorum verklaard. En als hij al politiek actief zou worden, dan toch zeker voor de PVV. Uiteraard bestond FVD destijds nog niet.

In december 2017 ontstond bij diverse mensen het idee om een opvolger van de biografie te schrijven. Dat leek me een prima plan, de biografie uit 2014 voelde als *unvollendet* na Hiddema’s toetreden tot FVD. Zijn nationale bekendheid was fors toegenomen, evenals zijn populariteit; ‘de Hiddemeister’ is een cultfiguur geworden. Daarnaast had op persoonlijk vlak het nodige in zijn leven plaatsgevonden. De nieuwe Hiddema – Hiddema 2.0, zou je tegenwoordig zeggen – was het waard onder de loep te worden genomen en te worden beschreven.

Het onderhavige boek heeft geen onderzoeksjournalistische pretenties, het is zuiver het verhaal van Hidde-

ma. Zijn woorden heb ik zo accuraat mogelijk proberen weer te geven, de feiten zo goed mogelijk gecheckt. Wél geeft het een uniek inkijkje van een insider in een van de meest spraakmakende politieke partijen van de afgelopen decennia: FVD. Mr. Hiddema in de wondere wereld van de politiek: dát was van meet af aan de opzet.

Geen onderwerp werd taboe verklaard, hoewel Hiddema wel eens verzuchtte: ‘Ik weet niet of dit erin mag van de partij.’ Tegen een paar gespreksonderwerpen hikte hij aan – de ziekte en het overlijden van zijn vrouw, waar hij zeer onder leed; het verwijt van racisme, dat hem raakte –, maar uiteindelijk is geen thema waarover ik wilde praten onbesproken gebleven. Integendeel.

Zodoende bevond ik mij weer aan het oude Franse bureau in het pand aan de Herengracht, waar we tientallen uren gesprekken voerden in een vertrouwde walm van mentholsigaretten. Een *déjà-vugevoel* maakte zich meer dan eens van mij meester. Toch was er één groot verschil met de sessies die we enkele jaren ervoor hadden gevoerd: destijds schoof aan het eind van een interview vrijwel altijd Gerrie aan, die het huis verwarmde met haar gastvrijheid en gulle lach. Op 10 april 2016 overleed Gerrie Hiddema-Stevens in Maastricht aan de gevreesde, slopende ziekte. Een groot gemis. Daarom draag ik dit boek aan haar op.

Stan de Jong, oktober 2018

## Het mooiste advocatenvrouwtje ter wereld

Op 28 december 2016 stond Thierry Baudet voor de deur met een goede fles wijn om mij over te halen mij verkiesbaar te stellen voor de Tweede Kamer. Het was de laatste dag dat de definitieve kandidatenlijst kon worden vastgesteld. Ik wist dat hij zou komen, maar had nog altijd niet besloten wat ik zou doen. Mijn hele werkzame leven heb ik alleen maar strafpleiter willen zijn. Nu zou ik mijn lot in handen leggen van een politieke avonturier en mij moeten verbinden aan een politieke partij, terwijl ik absoluut geen groepsmens ben. Hoewel ik geen idee had of we voldoende zetels zouden halen bij de verkiezingen, wist ik dat ik mijn advocatenpraktijk grotendeels zou moeten ontmantelen. Mijn grootste twijfel was of ik het advocatenbestaan vaarwel wilde zeggen.

De uren kropen voorbij en ik vroeg me af wat mijn overleden echtgenote zou hebben gewild. Ik vond dat ik Gerries zegen moest hebben. Waarom weet ik niet, want

het was niet zo dat ik haar bij belangrijke beslissingen altijd raadpleegde. Mijn huis in Amsterdam heb ik bijvoorbeeld gekocht zonder dat zij ervan afwist. Ik vond het leuk haar te verrassen.

Omdat ik er niet uitkwam, heb ik haar zus Marja gebeld en om advies gevraagd. Marja zei dat Gerrie het een goed idee zou hebben gevonden als ik mij aan zou sluiten bij Forum voor Democratie. Toen ik de deur opendeed om Thierry binnen te laten, had ik nog steeds Marja via de mobiel aan mijn oor. En verdomd als het niet waar is: op hetzelfde moment begon mijn favoriete zangeres Helene Fischer vanuit de radio in de keuken de schlager 'Ich wollte nie erwachsen sein' te zingen. Nota bene de liedtekst die ik op Gerries bidprentje had laten plaatsen. Wat een voorzienigheid!

Thierry had mij al langer het hof gemaakt. Het charmeoffensief was begonnen rond de herfst. Hij bood aan dat ik op plek vier zou komen, achter penningmeester Henk Otten en Susan Teunissen, een kapitein van de landmacht. Maar ik zei: 'Als ik het al doe, dan moet ik op plek twee komen, direct achter jou, minder is mijn eer te na.' Puur uit balorigheid, hoor, want ik had geen idee op welke plek je zou moeten staan om kans te maken om verkozen te worden.

Mijn eerste ontmoeting met Thierry Baudet kan ik me levendig voor de geest halen. Het was eind mei 2015. Ik zat met Gerrie op het terras bij café de Zwart en Thierry kwam langswaaien uit het aanpalende Hoppe.